

מוסרי דעת ונתיבי תורה מהיכל רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א

• ישיבת פוניבז' •

פרשת בשלח תשפ"ד

• בס"ד • גליון ל"ז •

"למען אנסנו הילך בתורתך אם לא"

עמידה בניסיון קטן מביאה כח לניסיון גדול

התורה מלמדת אותנו את זה כדי להגיד לנו שכל אחד יכול לזכות לזה, כל אחד יכול לעמוד בניסיון, האדם נברא כדי להגיע לשלמות, תמיד הוא צריך לחפש לעלות עוד, לעמוד בניסיונות, והניסיונות מתגברים מפעם לפעם וכמו במדבר, בהתחלה היה את הניסיון במרה, ואחר כך מן, לאחר מכן ברפידים שוב פעם לא היה להם מים, ואז הגיע עמלק, הכל נמדד מיד, מי שעומד בניסיון גדל, ומי שלא עומד בניסיון לא גדל.

הניסיון שלנו הוא בחיים הפשוטים, לחיות עם תורה ויראת שמים, לבן תורה אין את הניסיונות שיש ברחוב, אבל מי שלא עומד בניסיונות הפשוטים, הוא מדרדר, ובסוף יהיה לו את הניסיונות שברחוב. רבנו מרן המשגיח זצוק"ל שאל מדוע אנו מבקשים בתפילה בכל יום 'ואל תביאנו לידי ניסיון', והרי מטרת האדם בעולם היא לעמוד בניסיונות, ואם כן כיצד אנו מבקשים לברוח ממטרתנו בעולם.

וביאר המשגיח זצוק"ל שבאמת לכל אחד יש ניסיונות, יש ניסיון לקום בבוקר, להתפלל כראוי, להגיע לסדר בזמן, קשה ללמוד תורה בהתמדה ולכוון כראוי בתפילה ובברכות, ומהניסיונות הללו שהם הניסיונות שנקבעו לכל אחד, לא שייך לברוח מהם. אבל יש את הניסיונות שגוררים אחד את השני, מי שקם מאוחר בבוקר, כבר יותר קשה לו ללכת להתפלל וללמוד, הוא כבר יצר לעצמו ניסיונות חדשים - ועל הניסיונות הללו אנו מבקשים "ואל תביאנו לידי ניסיון".

כל אחד יכול לבחור בניסיונות הפשוטים ולעמוד בהם, וכך הוא הולך בדרך הבטוחה, ומאיך הוא יכול ליפול בניסיונות הפשוטים, ואז בהמשך, בניסיונות הבאים, זה כבר הרבה יותר קשה. כל אחד יודע שאם הוא מתחיל את היום באווירה של התמדה, הוא קם בזריזות, הכל כבר יותר קל. אבל אם הוא מתחיל את היום בעצלות, הוא קם בעצלתיים, הכל קשה.

"ד' צדיק יבחן"

עליו לדעת שכשיש קושי אנחנו נמצאים במבחן איך אנחנו מתנהגים, וכמו במדבר, הקב"ה יכל לתת לעם ישראל מים מיד, בכוונה הוא העמיד אותם בניסיון, לראות איך הם יתנהגו, אם הם יתלוננו, או שיבקשו לחם ומים בלי להתלונן, הקב"ה העמיד אותם במבחן, הוא יכל להוריד להם מיד מן, אבל הוא רצה לראות מה הם יעשו.

האדם צריך לבדוק את הרצון שלו, מה הוא באמת רוצה, אם הוא רוצה ללמוד, הוא חס ושומר על כל רגע ורגע, אבל אם הוא לא באמת רוצה ללמוד, כשמגיע לו עוד עיסוקים יש לו ניסיונות. האדם קובע לעצמו איך יראו לו כל החיים, כל הניסיונות שיש לאדם הם כדי לבחון אותו איך הוא מתנהג, באיזה מסלול הוא הולך.

ובמדרש רבה (במדבר ט"ו, י"ב) "קח את הלויים זה שאמר הכתוב (תהלים י"א) ד' צדיק יבחן ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו, ד' צדיק יבחן אין הקב"ה מעלה את האדם לשררה עד שבחן ובודק אותו תחלה, וכיון שהוא עומד בניסיון הוא מעלה אותו לשררה. וכן את מוצא באברהם אבינו נסוה הקב"ה עשר ניסיונות ועמד בהן ואח"כ ברכו וכו', אבל הרשעים כתיב בהם (תהלים י"א) ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו אמר דוד (שם קכ"ט) אשרי כל ירא ד' ההולך בדרכיו, הניסיון בא לעזור לכל אדם לגדול עוד ועוד.

הידיעה שאנו עומדים במבחן כל הזמן נותנת לנו כח

עם ישראל במדבר היו כל הזמן בניסיון, אבל הם יכלו לעמוד בזה, שבט לוי לא התלונן, הם חיו באווירה אחרת.

עצם הידיעה שבוחנים את האדם עוזרת לעמוד במבחן, ולכן כדאי לדעת שאנחנו נמצאים כל הזמן במבחן, וכמו שהבאנו מהמדרש, הקב"ה בוחן את האדם כל הזמן היכן הוא נמצא, ועצם הידיעה הזאת נותנת כוח.

המבחן בכל ניסיון

בני ישראל יצאו ממצרים, ומיד אחר הנס הגדול של קריעת ים סוף הקב"ה החל לנסותם בניסיונות, לא היה להם מים, נגמר האוכל, מלחמת עמלק, הניסיונות האלו החלו מיד לאחר יציאת מצרים עוד קודם שהגיעו להר סיני למתן תורה, זה היה אז כי זה היה המטרה - הניסיונות. כשמגיע לאדם ניסיון הוא נבחן היכן הוא עומד, זה בא לגדל אותו, ומי שעומד בניסיון, הניסיון הוא סולם שיכול לגדול בו, אבל אם הוא לא עומד בניסיון הוא יכול רק יפול.

בתורה כתוב מה שכרו של מי שעומד בניסיון. בברכות שמשה רבנו בירך את עם ישראל קודם פטירתו כתוב "וללוי אמר תמיך ואוריך לאיש חסידך אשר נסיתו במסה תריבהו על מי מריבה" (דברים ל"ג, ח), ומפרש רש"י "אשר נסיתו במסה - שלא נתלוננו עם שאר המלינים", שבט לוי לא התלוננו במדבר אף פעם, ולכן הם זכו לכל זה.

מטרת הניסיונות להתגדל מזה

אדם שהולך לפי המסלול הנכון יכול לגדול עוד ועוד עד שנבחר להיות ממשרתי ד', גם להם היה קשה, אבל הם לא בכלל המתלוננים. ופשיטא שגם אם בני ישראל לא היו מתלוננים היה להם מים, מפני שכשנגזר על האדם משהו הוא יקבל אותו, והאדם בוחר איך הוא יקבל את זה, אם על ידי תלונות, או בדרך שנקבעה לו. בוודאי שהמן לא ירד בגלל שהתלוננו, במשנה באבות (ה' ו') מובא שהמן הוא מהדברים שהקב"ה ברא כבר מערב שבת בין השמשות, ובוודאי שעם ישראל היו מקבלים אותו גם בלי התלונות.

כשהאדם עומד בניסיון הוא מתגדל ממנו ויש לו כוח לעמוד גם בניסיונות בהמשך, שבט לוי עמדו בניסיון של המן, וזה נתן להם בהמשך את הכוח לעמוד בניסיון של העגל. יתכן שמה שהתלוננו על המים היה מסיבה מוצדקת, הם הלכו ג' ימים במדבר בלי מים, וגם אחרי שמצאו מים הם היו מרים, ואולי באמת אין עליהם תביעה על מה שהתלוננו, אבל אם הם לא היו מתלוננים הם היו גדלים מזה, אבל ברגע שהם התלוננו הם כבר לא גדלו מזה. כך זה בכל דבר, האדם צריך לגדול, והניסיון ניתן לו בכדי שיגדל ממנו.

אברהם אבינו עמד ברצון בניסיונותיו

בחובות הלבבות (שער עבודת אלוקים, ו) מבואר שכנגד כל טובה שמקבלים מהקב"ה צריך להוסיף על כך עבודה, ושבט לוי שקבלו עוד עבודות צריכים להכיר טובה יותר גדולה. ואחר כן הוא כותב שם "ומי שימרה הבורא יתעלה, מהם, יפול משתי המעלות וייענש בשני העולמים", מי שלא עובד את הקב"ה כראוי - יפסיד ממה שיש לו. כל אחד צריך לעבוד את הקב"ה לפי מה שקיבל.

החובות הלבבות (שער חשבון הנפש, ג) אומר "ודע, אחי, כי העשרה ניסיונות, שניסה המקום את אברהם אבינו, לא היינו משבחים לו עמדו בהם, לולי שהיה מקבל הכל מא-לקיו ברצון ובטוב לבב וכו'. ויצאי מצרים לא נתחייבו להאשימם ולהוכיחם במדבר, אלא על התקצפם ושלא היה לבם טוב עם האלוקים ועם נביאו", אברהם אבינו עמד בניסיונות, ומה שהצליח להגיע למעלתו כיון שעמד בהם ברצון, ומאיך יוצאי מצרים נענשו בגלל שהיה להם תלונות על כל דבר.

זה נוגע לכל אחד ואחד, אין אדם שאין לו ניסיון, קשה לקום בבוקר, קשה להגיע בזמן לסדר, לא לבזבז את הזמן, לברך בכוונה, האדם עומד כל הזמן במבחן, ולפי הרצון שיש לו, כך הוא גדל. האדם יכול לבחון את עצמו, למה הוא רץ יותר, האם לעולם הזה או לעולם הבא.

ידועים דברי הרמב"ם (פ"ג מהל' שמיטה ויובל ה"ג) שמבאר מה ההגדרה של 'שבט לוי', וז"ל: "אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ד' לשרתו ולעובדו לדעה את ד', והלך ישר כמו שעשהו האלוקים, ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים", כל דבר אחר בטל לתורה ולרצון ד', וכולנו יכולים להיות כבני לוי ולעמוד בניסיון ברצון ובלי תלונה.

תקנת לימוד המוסר

מרחמים בעלמות וצחצחות האורות העליונים, החלטה של האדם יכולה לשנות את כל המהות שלו, עצם המחשבה והרצון היא הקובעת את הדרגה שהאדם נמצא בה. כשעם ישראל הגיעו לים סוף היה להם ניסיון עצום, והקב"ה בקע את הים ברגע שנחשון נכנס לתוך הים, בזכות האמונה החזקה בקב"ה, בוודאי שאם הים נבקע לכלל כלל ישראל, כך גם לאדם פרטי הים שלו נבקע, אם הוא שלם במחשבה, ברצון, באמונה, במצוות, במטרת החיים הזאת, בוודאי שמגיע לו סייעתא גדולה משמיא.

"בא לטהר מסייעין אותך"

לכל אחד ואחד יש בחירה, כל אחד יכול לבחור לעצמו איזה חיים יהיו לו, וזה מה שהתורה מלמדת אותנו כאן, עם ישראל יצאו ממצרים ולפי מה שהם קבעו לעצמם כך הם קיבלו, גם במתן תורה זה היה כך, לפי מה שעם ישראל רצה, כך הם קיבלו, הם ביקשו "רצוננו לראות את מלכנו" (מכילתא פרשת החדש, ב) והם קיבלו, הכל תלוי ברצון.

העיקר הוא המחשבה, לדעת שהכל הוא ניסיון מן שמיא ואפשר לעמוד בניסיון, ומי שעומד בזה מובטח לו סייעתא משמיא, וכמו שכתוב ברמב"ם (פ"ו מהל" תשובה ה"ה) "שמדה זו בכל אדם שכל זמן שהוא נמשך בדרכי החכמה והצדק מתאוה להן ורודף אותם, והוא מה שאמרנו רז"ל בא לטהר מסייעין אותו כלומר ימצא עצמו נעזר על הדבר", מי שרוצה ללכת בדרכי החכמה, הקב"ה עוזר לו בכל זה.

(מוצש"ק לסדר בשלח תשפ"א)

לכל מעשה ולכל בחירה יש כוח עצום

בנפש החיים (ש"א) מאריך לבאר את גודל ההשפעה שיש בכל מעשה שיהודי עושה, הוא כותב שם (פ"ד) "וזאת תורת האדם כל איש ישראל אל יאמר בלבו ח"ו. כי מה אני ומה כחי לפעול במעשי השפלים שום ענין בעולם אמנם יבין וידע ויקבע במחשבות לבו. שכל פרטי מעשיו ודבוריו ומחשבותיו כל עת ורגע. לא אתאבידו ח"ו. ומה רבו מעשיו ומאד גדלו ורמו. שכל א' עולה שפי שרשה לפעול פעולתה בגבהי

"אוכלי המן" – דברים שנמסרו מפי רבינו מרן שליט"א בפני קבוצת תלמידים – יום שני י"ב שבט תשפ"ד

היום הרחוב מלא במודעות שהשבוע אפשר לזכות בפרנסה, ללחם מן השמים, השבוע קוראים פרשת בשלח, ומוזכר את "פרשת המן", ומי שאומר את זה זהו סגולה לפרנסה. עושים מזה תעמולה, ראיתי שמישהו מפרסם שיש אפשרות לתרום צדקה, ומי שתורם הרבנים יתפללו במקומו על קברי צדיקים בצפת, ובזכות זה יהיה לו פרנסה.

והאמת היא שבפרשת בשלח רואים את כל גודל אהבת הקב"ה לעם ישראל, שירת הים, כל יום אנחנו אומרים בתפילה שירת הים, ומן הראוי היה שכשואמרים את זה בכוונה, ורואים כמה הקב"ה אוהב אותנו, נרקוד ונשמח, וכך נפסק במשנ"ב (סימן נ"א סק"יז) "ויאמר שירת הים בשמחה". ובמקום זה מנתבים את הפרשה לסגולות בפרנסה.

מהו הלימוד שלנו מפרשת המן? כתוב בפרשת בהעלותך (במדבר י"א, ד) "והאספסוף אשר בקרבו התאוו תאוה וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר וגו'", עם ישראל ביקשו בשר, לא מספיק להם מן, הם רוצים בשר, בצל ואבטיחים. וכתוב שהם נענשו על כך, "הבשר עודנו בין שניהם טרם יכרת ואף ד' חרה בעם ויך ד' בעם מכה רבה מאד" (שם ל"ג), הרבה אנשים מתו מאכילת הבשר, ולמרות שהם ראו שזה מזיק להם, לא הצליחו לעצור בתאוותם והמשיכו לאכול, ולרצות את זה.

בשב שמעתתא (בהקדמה) האריך לבאר מה היה השורש בבקשת עם ישראל שביקשו בשר "דע"י המן שהיה משר התורה ולחם אבירים, היה כל חפצם ותשוקתם רק לתורה ונפשם יבשה וריק מכל תאות החומריות, והם התאוו תאוה שיהיה להם קבלת התורה בחפצם ורצונם. כמו שאמרנו נעשה ונשמע, כי אין אדם חפץ באהבה הכרחית. לזאת התרעמו על המן והכרחתו לאהבת התורה. ואמרו זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם, פירוש בלי הכרח רק את אשר בחרנו ואשר מצא חן בעינינו וכו', ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן הוכרחנו, ואנחנו רוצים שיהיה הבחירה בידנינו", בהר סיני הקב"ה כפה על עם ישראל הר כגיגית, הוא הכריח אותם לקבל את התורה שבעל פה, והם הסכימו בלית ברירה, אבל הם רצו לקבל את התורה מתוך בחירה, לא בהכרח. ובעצם מי שאכל מן היה כולו קודש, ולא היו לו שום תאוות העולם הזה, בטבעו הוא לא רצה שום דבר אחר, וזה גרם שלא יהיה ניסיונות לעם ישראל. ועם ישראל ביקשו שיהיה להם את הזכות בחירה, הם רוצים להתגבר ולהצליח לעמוד בניסיונות, ולכן הקב"ה הביא להם בשר, כדי שירדו מהדרגה הגבוהה של "אוכלי המן", ויצטרכו לעמוד בניסיונות.

וממשיך השמעתתא בדברים הנוגעים אלינו, "ומזה יוכל המשכיל להבין אם לתאוה זרה כח נפלא כזה להמית עצמו עליה, על אחת כמה וכמה לתורה ולמצות שיתלהב לב האדם בחשק נפלא ונורא מאד, ולקיים בנפשו אדם כי ימות באהל, ולא יחוש לקמחיה ולהיות אכזרי על עצמו ויהגה בתורתו יומם ולילה ואז יהיה טוב לו בזה ובבא", לאדם יש כוחות, תאוות הגוף, ובתאוות הוא מזיק לעצמו דבר יום ביומו, הוא עושה דברים שיכולים לפגוע בגוף. וקל וחומר שבתאוות רוחניות האדם צריך להיות אכזרי על עצמו, ללמוד תורה בחשק עצום בהתנתקות מוחלטת מכל מה שקורה סביבו, שלא יהיה משנה לו כלום חוץ מלימוד התורה וקיום המצוות.

כשעם ישראל יצאו ממצרים, אם לא היה להם מחשבה תמידית שעכשיו הם הולכים למעמד הר סיני, מסתמא שלא היו מצליחים להגיע לדרגתם במתן תורה, רק על ידי השאיפה התמידית לתורה ולמצוות אפשר לגדול ולהתקדם. מהפרשה כאן אפשר לצאת עם סגולה לפרנסה, ואפשר לצאת עם התקדמות נוספת באהבת ודבקות בקב"ה, לדעת שאנחנו צריכים להתקדם כל יום, שיהיה ברור לנו מה אנחנו מחפשים כאן בעולם הזה, הנאות או לימוד התורה, מה מקריבים בשביל מה.

ננצל את הפרשיות הללו להידיבק בתורה, להבין שכשעם ישראל יצאו למדבר הם היו מוכנים לוותר על הכל, הם לא חשבו על פרנסה, הם לא ידעו מה הם הולכים לאכול במדבר, ועל זה כתוב (ירמיה ב' ב) "כה אמר ד' זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה", עכשיו זה ההזדמנות לקנות את כל זה.

ובאמת צריך לומר פרשת המן בכל יום וכמו שמבואר במשנה ברורה (א' י"ג) "ויכול לומר פרשת העקידה ופרשת המן אפילו בשבת וכו'. וטעם לאמירת כ"ז וכו', ופרשת המן כדי שיאמין שכל מזונותיו באין בהשגחה פרטית", להתחזק בידיעה שהכל מן שמיא, שפרנסה מן השמים. בפרשת המן אנחנו רואים שמי שעוסק בתורה לא צריך להיות מוטריד משום דבר, הקב"ה דואג לו, זה הבשורה שאיתה אנחנו יכולים לצאת מהפרשיות הללו, אסור לנו לבזבז את זה, ננצל את זה כדי לקנות חשק לתורה ועמלה.

י"ל ע"י מכון 'צור התורה'

לתרומות והנצחות:

02-302-4186

לקבלת הגיליון מידי שבוע באמייל:

mzh0747@gmail.com

חדש! להאזנה לסדרת הזועדים
מרכיני מרן שליט"א בענייני תפילה

בקו השיעורים: שיחות (4) - תשפ"ד (1) -

זועדים בענייני תפילה (7)

- העלוכה מתנדבת מידי שובת -

מוזיא טבא נשגד קמיה ידיונו הדגול הדולה ומשקה העדרים הנפלאים לדבר ד' מתורת רבינו מרן שליט"א הרב הגאון רבי שמואל שבקס שליט"א לרגל השמחה השרויה במעונו באירועי בנו הבה"ח דוד משה הי"ו עב"ל למשפחת וובר - בית שמש יאה העווא שיזכו לבנות בית נאמן בישראל לתפארת המשפחות מכן צור התורה

לעילוי נשמת

הרה"ח רבי יעקב ז"ל בן הרה"ח רבי מנחם

מנדל הי"ד נחשי (רזמיבש)

נלב"ע"ל שבט תשע"ד

הנצח ע"י ידיונו הגדולים נכדיו בוגרי הישיבה הק"י